

1 Απριλίου 2014

Η ιστορική εξέλιξη των μουσείων από την Αρχαία Ελλάδα έως και τον 20ο αιώνα

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Νέο μουσείο Ακρόπολης Αθηνών

Το μουσείο χαράζει μια μακραίωνη ιστορία μέσα στο χρόνο μέχρι να καταλήξει στη σύγχρονη μορφή του πολυδύναμου και πολυδιάστατου πολιτιστικού οργανισμού. Η λέξη «μουσείο» προέρχεται από τις εννέα Μούσες της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, τις κόρες του Δία και της Μνημοσύνης. Στην αρχαία Ελλάδα το μουσείο περιγράφεται ως τέμενος αφιερωμένο στη λατρεία των Μουσών, οι οποίες ήταν οι προστάτιδες των γραμμάτων και των Επιστημών.¹ Στα ιερά καλλιεργούνταν οι Τέχνες, τα γράμματα, η μουσική, η φιλοσοφία, ενώ παράλληλα διοργανώνονταν ποικίλες πνευματικές εκδηλώσεις.

Ο ρόλος του μουσείου-ιερού στην αρχαία Ελλάδα αποτελεί μια εντυπωσιακή σύλληψη ενός πολυδιάστατου πνευματικού χώρου που συνδυάζει τη σύζευξη των Τεχνών, των γραμμάτων και των Επιστημών, προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο μια πολύπλευρη πνευματική καλλιέργεια. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσιάζει η έννοια της πνευματικής εκδήλωσης μέσα στο χώρο αυτό.

Μούσα καθισμένη σε βράχο παίζει λύρα

Παράλληλα, τα ιερά διαμορφώνονταν και ως επιστημονικά και διδακτικά κέντρα καθώς στους χώρους τους διεξάγονταν ερευνητικές μελέτες και φιλοσοφικές συζητήσεις. Με την ιδιότητα μιας σχολής-μουσείου λειτούργησε κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ το Λύκειο του Αριστοτέλη στην Αθήνα, στα πλαίσια της οποίας διεξάγονταν συστηματικές μελέτες βάσει της επιστημονικής παρατήρησης. Από εκεί τέθηκαν και οι βάσεις της φιλοσοφικής και ρητορικής αναζήτησης από τον Αριστοτέλη και τον Πλάτωνα.

Κατά τη διάρκεια των ελληνιστικών χρόνων, ο Πτολεμαίος Α΄ (367-283 π.Χ) δημιούργησε το 290 π.Χ το Μουσείο της Αλεξάνδρειας, το οποίο οικοδομήθηκε με σκοπό να αποτελέσει μια παραπλήσια εκδοχή του Λυκείου του Αριστοτέλη. Στο χώρο του μουσείου λειτουργούσε η Βιβλιοθήκη, το αστεροσκοπείο και ερευνητικά

εργαστήρια, αποτελώντας με αυτό τον τρόπο ένα πολυδύναμο ερευνητικό κέντρο. Ο αρχιτεκτονικός του τύπος έμοιαζε με αρχαιοελληνικό ιερό, ενώ στο εσωτερικό του περιστοιχίζονταν αγάλματα και πολύτιμα έργα Τέχνης.²

Στη συνέχεια, από τον 4^ο μέχρι τον 14^ο αιώνα, παρατηρείται μια καμπή στην ιστορία των Ευρωπαϊκών μουσείων συνδυασμένη, ίσως, με τους συνεχείς πολέμους και τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης. Αυτό που τεκμηριώνεται είναι η συλλογή έργων Τέχνης και πολύτιμων αντικειμένων από ιδιώτες κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών χρόνων, τα οποία φυλάσσονταν σε ναούς, ενώ κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα οι συλλογές εμπλουτίστηκαν με εκκλησιαστικά χειρόγραφα που συλλέγονταν από τα μοναστήρια.

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Η Ιταλική Αναγέννηση τον 15^ο αιώνα αποτέλεσε μια περίοδο κατά την οποία διενεργείται μια σημαντική στροφή του ανθρώπου προς τα γράμματα, τις Επιστήμες και τις Τέχνες, καθώς ο κύριος στόχος ήταν η επίτευξη του «homo universalis», δηλαδή του πανεπιστήμων ανθρώπου. Οι ιδιωτικές συλλογές έργων Τέχνης μελετούνταν, ερευνούνταν και ήταν προσβάσιμες από βασιλιάδες, ευγενείς και εκλεκτούς επισκέπτες διατηρώντας έναν εκπαιδευτικό χαρακτήρα.

Όπως αναφέρθηκε, λοιπόν, μέχρι τα τέλη του 17^{ου} αιώνα, οι πολύτιμες αυτές συλλογές ήταν επισκέψιμες μόνο από βασιλιάδες και ευγενείς. Ο 17^{ος} αιώνας

αποτελέσει, παρόλα αυτά, το γόνιμο υπέδαφος για τη διετέλεση του ανοίγματος των βασιλικών και εκκλησιαστικών συλλογών στο ευρύ κοινό. Έτσι, τον 18^ο αιώνα ξεκίνησαν να ιδρύονται τα πρώτα δημόσια μουσεία, όπως το μουσείο του Λούβρου και το Βρετανικό μουσείο της Αγγλίας. Μεγάλες συλλογές, όπως η συλλογή Uffizi της Φλωρεντίας, δωρήθηκαν στο κράτος της Ιταλίας, ενώ βασιλικές κατοικίες, όπως το Schloss Belvedere της Αυστρίας, μετατράπηκαν σε αίθουσες Τέχνης.³ Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα ο θεσμός του μουσείου έχει καθιερωθεί και άρχισε να προβάλλεται ως ένας χώρος διαμόρφωσης της εθνικής συνείδησης των πολιτών, καθώς και ως χώρος διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς της κάθε χώρας. Στα πλαίσια του κινήματος του Νεοκλασικισμού και της αναβίωσης της αρχαιοελληνικής Τέχνης στη Γαλλία και την Γερμανία, τα μουσεία κατασκευάζονται σύμφωνα με την αρχαιοελληνική αρχιτεκτονική με σκοπό να προκαλέσουν δέος και θαυμασμό. Έτσι, στην Γερμανία τα μουσεία ονομάζονταν «Tempel der Kunst», δηλαδή ναός της Τέχνης.

Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Την ίδια εποχή στην Ελλάδα δημιουργείται το Μουσείο της Ακρόπολης, το 1874, το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το 1886, το Αρχαιολογικό μουσείο Ολυμπίας, το 1875, καθώς και η Εθνική Πινακοθήκη το 1900.⁴

Κατά τον 20^ο αιώνα ξεκινούν να δημιουργούνται πολυάριθμα μουσεία στην Ευρώπη και την Αμερική, ενώ διαμορφώνονται και νέες κατηγορίες μουσείων όπως τα μουσεία Επιστημών και Τεχνολογίας, Σύγχρονης Τέχνης, Λαογραφικά μουσεία κ.λ.π.

Επίσης, σύμφωνα με τον ορισμό του μουσείου που διατυπώθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο των Μουσείων ICOM (International Council of Museums), το μουσείο είναι ένα «Μόνιμο ίδρυμα στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτό στο κοινό, που ερευνά τα υλικά αντικείμενα των ανθρώπων και του περιβάλλοντός τους, αποκτά αυτά τα αντικείμενα, τα διατηρεί, τα ερμηνεύει και πρωτίστως τα εκθέτει προς όφελος του κοινού, κυρίως μέσα από διαδικασίες μελέτης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας».⁵

Με βάση αυτό τον ορισμό που ακολουθείται από τα περισσότερα κράτη παρατηρείται, λοιπόν, μια προσπάθεια αποδέσμευσης του μουσείου από τον εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα που κατείχε στο παρελθόν και υιοθετείται η ιδέα του μουσείου ως πολυδιάστατου οργανισμού, δίνοντας έμφαση στον κοινωνικό του ρόλο. Συνδυάζει, επίσης, τη συλλογή και την έκθεση των έργων Τέχνης με σκοπό την έρευνα, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία των πολιτών.

Καταληκτικά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η νέα αυτή αντίληψη του μουσείου του 20^{ου} αιώνα αποτελεί μια εξέλιξη του Λυκείου Αριστοτέλη στην αρχαία Ελλάδα. Σήμερα, όπως και τότε, το μουσείο συνδυάζει την αισθητική απόλαυση των εκθεμάτων καθώς και την έρευνά τους αποσκοπώντας στην εκπαίδευση και την ψυχαγωγία μέσα από τις πολυποίκιλες πνευματικές εκδηλώσεις και τη σύζευξη των Τεχνών.

Παραπομπές

1. ΕΑΠ, 2002, *Διαστάσεις Πολιτιστικών Φαινομένων*, σελ.246, τόμος Β.
2. ΕΑΠ, 2002, *Διαστάσεις Πολιτιστικών Φαινομένων*, σελ.247, τόμος Β.
3. ΕΑΠ, 2002, *Διαστάσεις Πολιτιστικών Φαινομένων*, σελ.265, τόμος Β.
4. ΕΑΠ, 2002, *Διαστάσεις πολιτιστικών Φαινομένων*, σελ. 22, τομ. Γ.
5. 11. (G. H. Riviere, Paris, Dunot, 1989, p.83), Σκαλτσά Ματούλα, 2007, *Για την Μουσειολογία και τον Πολιτισμό*, σελ. 117).